

ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားလေ့လာချက်

ယဉ်ယဉ်စိုး*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ဘာသာစကားနယ်ပယ် ဘာသာဗေဒကဏ္ဍလာ တိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသုံးနှုန်းနေသော မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားပေါင်း (၁၃၅)မျိုးရှိသည့်အနက် ကချင်နှင့်ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးစွဲသည့် မြန်မာဘာသာစကားကို အလေ့လာအဖြစ်ထားပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကချင်နှင့်ရှမ်း တိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် မြန်မာဘာသာစကားသည် မိခင်ဘာသာ စကားပြောဆိုသုံးစွဲသော မြန်မာများနှင့် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်းနှင့် သဒ္ဒါအထားအသိုတို့တွင် ကွဲပြားကြသည်ကို ဖော်ထုတ်လိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကွဲပြားချက်များကို သဒ္ဒါဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာသုတေသန ပြုထားပါသည်။ ထိုသို့သုတေသနပြုရာတွင် တိုင်းရင်းသားများသည် စံမြန်မာဘာသာစကားကို ပြောဆိုရန်အခက်အခဲရှိ၊ မရှိဟူသောမေးခွန်းကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သုတေသနရလဒ်အဖြစ် တိုင်းရင်းသားများကို မြန်မာဘာသာစကား သင်ကြားရာတွင် မည်သို့ သင်ကြားသင့်သည် ဟူသောအချက်ကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - တိုင်းရင်းသား၊ သဒ္ဒါဗေဒ၊ အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်း၊ သဒ္ဒါအထားအသို၊ စံမြန်မာဘာသာ စကား။

၁။ နိဒါန်း

ဘာသာစကားဟူသည် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး စိတ်ကူးချင်း၊အသိအမြင်ချင်း၊ အတွေ့အကြုံချင်း၊ အဖြစ်အပျက်ချင်းနှင့် ခံစားချက်ချင်း ဖလှယ်ဆက်သွယ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် ဆက်သွယ်မှုကြားခံ ဖြစ်ပါသည်။ ဆက်သွယ်မှုကြားခံ ဆိုရာတွင်စကားတူ လူ့အဖွဲ့အစည်းအလိုက် အချင်းချင်းနားလည် ဆက်သွယ်သည့် ဆက်သွယ်မှုကြားခံများကို ဆိုလိုပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ကျောင်းသုံးရုံးသုံး မြန်မာစကားကို စံမြန်မာဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်အသုံးပြုထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် မြန်မာဘာသာစကား ပြောဆိုရာတွင်နေရာဒေသ၊ ပထဝီဝင်အနေအထား ကွဲပြားမှု၊ လူနေမှုအဆင့်အတန်း ကွဲပြားမှုတို့ကြောင့် အသံထွက်ပုံချင်း၊ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းချင်း ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် မွေးကတည်းကပင် မိခင်ဘာသာစကား အဖြစ် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို အသုံးပြုကြပါသည်။ ကျောင်းနေ အရွယ်ရောက်သောအခါ စံမြန်မာဘာသာစကား (Standard Myanmar Language)နှင့် နိုင်ငံရပ်ခြား ဘာသာစကား (Foreign Language) အဖြစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားတို့ကို သင်ယူကြရသောကြောင့် ဘာသာစကားမျိုးစုံ (Multilingual) ပြောသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။

အချို့တိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာဘာသာစကား ပြောရာတွင်လည်းကောင်း၊ မြန်မာစာ ဖတ်ရာတွင်လည်းကောင်း မိခင်မြန်မာဘာသာစကားသုံးစွဲသော မြန်မာလူမျိုးများနှင့် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်း နီးစပ်မှုရှိကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ အချို့တိုင်းရင်းသားများမှာမူ ငယ်စဉ်က မိခင်ဘာသာ

* မြန်မာစာပေ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။

စကားသာပြော၍ ကျောင်းနေအရွယ်ရောက်သောအခါမှ ကျောင်းသုံးရုံးသုံး စံမြန်မာဘာသာစကားကို စာပေအဖြစ် စတင်ထိတွေ့ကြရပါသည်။ အလေ့လာခံ တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား (၂)မျိုးနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသောအခါ တူညီသည့်အချက်များရှိသော်လည်း အချို့ စကားလုံးများသည် အသံထွက်ကွဲပြားခြင်း၊ ဝေါဟာရကွဲပြားခြင်းများ ရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ကချင်တိုင်းရင်းသားနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် မြန်မာဘာသာ စကားကို လေ့လာထားပြီး၊ ယင်းတိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသည့်အသံထွက်နှင့် အသုံးအနှုန်းကွဲပြားမှု တို့ကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာတင်ပြသွားပါမည်။

၂။ စာပေလေ့လာဆန်းစစ်ချက်

တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားအသီးသီးသည် သက်ဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားများအတွက် မိခင်ဘာသာ စကား (Mother Tongue) ဖြစ်၍ ပြောဆိုသုံးစွဲရန် အခက်အခဲမရှိနိုင်သော်လည်း မြန်မာဘာသာစကားကို သင်ယူရသောအခါ ၎င်းတို့အတွက် ဒုတိယဘာသာစကား (Second Language) ဖြစ်သောကြောင့် အခက်အခဲ ရှိလာပါသည်။ တတိယဘာသာစကား (Third Language) အဖြစ် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို သင်ယူရသောအခါတွင်လည်း အခက်အခဲရှိလာပါသည်။ အချို့တိုင်းရင်းသားများအတွက် ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုအရ ဒုတိယဘာသာစကားဖြစ်သော မြန်မာဘာသာစကားထက်ပင် တတိယဘာသာစကား ဖြစ်သည့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာစကားနှင့် ထိတွေ့မှုပိုများကာ လေ့လာသင်ယူရာတွင် ပိုမိုလွယ်ကူကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တိုင်းရင်းသားများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း ဦးမင်းနိုင်၏ တိုင်းရင်းသားများ (ကချင်)နှင့် တိုင်းရင်းသား (ရှမ်း) စာအုပ်တို့တွင် ကချင်တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ၏ နေထိုင်ရာ ဒေသ၊ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို ရေးသားထားရာ ဤစာတမ်းအတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ထောက်ပံ့ပေးနိုင် ပါသည်။

သိန်းထွန်း(မြဝတီ)၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများစာအုပ်တွင် ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့၏ နေထိုင်ရာဒေသများနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများကို ရေးသားထားသဖြင့် ဤစာတမ်း အတွက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အထောက်အကူရပါသည်။

ဘာသာစကားကို သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာထားသော ဦးရွှေသွင်၏ အသုံးချသဒ္ဒဗေဒ အမှတ်(၁) စာတမ်းတွင် ဘာသာစကားတစ်ရပ်ကို လေ့လာရာ၌ အသံထွက်အမှန်ကိုရရန် မလွယ်ကူ ကြောင်း၊ အသံထွက်မမှန်လျှင် အဓိပ္ပာယ်သိရန်ခက်ခဲကြောင်း၊ အဓိပ္ပာယ်အသိခက်လျှင် စကားပြောခြင်း ၏ အနှစ်သာရကို ပြည့်ပြည့်ဝဝခံစားနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ စကားပြောဆို ကြရာတွင် လေအား အလျော့အတင်း အသံအတက်အကျစသည်တို့ မှန်ကန်မှု(ဝါ)အသံထွက် မှန်ကန်မှုမည်မျှ အရေးကြီး ကြောင်း လေ့လာတင်ပြထားသဖြင့် ဤစာတမ်းအတွက် အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ပါသည်။

ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာထားသော မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ဂျိန်းဖော့ ဘာသာစကား လေ့လာချက်(မသန်းသန်းနွဲ့) (၂၀၀၈)ပါရဂူကျမ်း၊ ဇိုင်ဝါးဘာသာစကားလေ့လာချက် (မယဉ်ယဉ်နွယ်)

(၂၀၁၀) ပါရဂူကျမ်းနှင့် ပန်နင်ဘာသာစကားလေ့လာချက် (ဘာသာဗေဒ) (မခင်စန္ဒာတိုး) (၂၀၁၂) ပါရဂူကျမ်းတို့တွင် အခန်း(၂)တွင် ကချင်ဘာသာစကားကို စကားသံဖွဲ့ပုံ၊ စကားလုံးဖွဲ့ပုံ၊ ဝါကျဖွဲ့ပုံတို့ဖြင့် လေ့လာပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာထားမှုများသည် ဤစာတမ်း၏ ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်ဘာသာစကားအသုံးများ လေ့လာမှုအတွက် အထောက်အပံ့ကောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။

ရှမ်းဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာထားသော မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ ခန္တီရှမ်းဘာသာစကားလေ့လာချက်(မောင်ထွန်းအေး) (၂၀၀၈)ပါရဂူကျမ်း၊ တိုင်းနေဘာသာစကား လေ့လာချက် (မခင်ပပထွန်း)(၂၀၁၀) ပါရဂူကျမ်းနှင့် ရှမ်းသဒ္ဒါလေ့လာချက် (မယဉ်ယဉ်စိုး) (၂၀၁၉) ပါရဂူကျမ်းတို့တွင် အခန်း(၂)၌ ရှမ်းဘာသာ စကားများကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် သဒ္ဒါအရ စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံအရ စကားလုံးအမျိုးအစားခွဲခြားတို့ဖြင့် လေ့လာပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာထားမှုများသည် ဤစာတမ်း၏ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားအသုံးများ လေ့လာမှုအတွက် အထောက်အပံ့ကောင်း ဖြစ်ပါသည်။

၃။ နည်းနာ

ဤစာတမ်းသည် ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားကို သဒ္ဒဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသုံးနှုန်းနေသော မြန်မာဘာသာစကားနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့၏ အသံထွက်နှင့် စကားသုံးကွဲပြားမှုတို့ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာတင်ပြရာတွင် အသုံးပြုသည့် သုတေသနနည်းနာများကို နှစ်ပိုင်းခွဲကာ တင်ပြပါမည်။ ယင်းတို့မှာ

(၁) ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

(၂) သုတေသနနည်းနာ

တို့ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၁။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနည်းနာ

ဤစာတမ်း၏ အလေ့လာခံနယ်ပယ်မှာ မြန်မာဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲနေသော ကချင်တိုင်းရင်းသားနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဦးထွန်းမြင့်၏ သဒ္ဒဗေဒစာအုပ်နှင့် သဒ္ဒဗေဒဘာသာဗေဒ အခြေခံစာအုပ်တို့ကို အခြေခံကာ လေ့လာထားပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၁။ သဒ္ဒဗေဒဟူသည်

ဘာသာစကားတစ်ခုတွင် အရေးကြားခံ (written language) နှင့် အပြောကြားခံ (spoken language) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ သဒ္ဒဗေဒသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ စကားသံများကို လေ့လာသည်။ အပြောကြားခံကို ထောင့်အမျိုးမျိုးမှ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိပ္ပံနည်းကျစွာ စနစ်တကျ လေ့လာသော ပညာရပ်သည် သဒ္ဒဗေဒဖြစ်သည်။ (ထွန်းမြင့်၊ ဦး၊ ၁၉၉၆၊ ၈) ဟုလည်းကောင်း၊ သဒ္ဒဗေဒဆိုသည်မှာ

လူတို့၏နှုတ်မှ ထုတ်လုပ်အသုံးပြုသော စကားသံတို့ကို သိပ္ပံနည်းကျစွာ အသေးစိတ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လေ့လာသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။ (ထွန်းမြင့်၊ ဦး၊ ၂၀၀၄၊ ၁) ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် သဒ္ဒဗေဒသည် ဘာသာစကားအတွင်းရှိ စကားသံများကို သိပ္ပံနည်းကျခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာ လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာရာတွင် လူတို့၏စကားသံပြုအင်္ဂါများနှင့် လှုပ်ရှားမှုများ၊ ထုတ်လုပ်မှု၊ ထုတ်လွှင့်မှုများ၊ ကြားသိမှုဆိုင်ရာ စသည်တို့ကို အသေးစိတ်လေ့လာ၍ စည်းကမ်း၊ စနစ် စသည်တို့ကို အတိအကျ ဖော်ပြသည်။ ၁၉ ရာစုအကုန် ၂၀ရာစုနှစ် ရောက်လာသောအခါ သဒ္ဒဗေဒလေ့လာမှုသည် ပိုမိုလေးနက် ကျယ်ပြန့်လာသည်။ လူတို့၏ဆက်ဆံမှုနယ်ပယ် ကျယ်ဝန်းလာသည်နှင့်အမျှ မိခင် ဘာသာစကား (ပထမ ဘာသာစကား) အပြင် ဒုတိယဘာသာ စကားတစ်ခုခုကိုလည်း တတ်မြောက်ရန် လိုအပ်လာသည်။ စကားသံကို လေ့လာရာတွင် ကရိုဏ်းသဒ္ဒဗေဒ၊ အသံလှိုင်းသဒ္ဒဗေဒနှင့် ကြားမှု သဒ္ဒဗေဒဟူသည့် နည်း(၃)မျိုးဖြင့် လေ့လာကြပါသည်။ ကရိုဏ်းသဒ္ဒဗေဒနည်းအရ တက်ကျသံစနစ်ကို လေ့လာရာတွင် အဘီခရမ်ဘီ (Abercrombie, D.)၏ အသံ အနိမ့်အမြင့်လိုက်၍ တက်ကျသံခွဲခြား သည့်စနစ်ကိုအခြေခံပါသည်။ ဝဏ္ဏတစ်ခုချင်း၊ စကားရိုး တစ်ခုချင်းအပေါ် အသံအနိမ့်အမြင့် အပြောင်း အလဲကြောင့် စကားလုံးတို့၏ ဂုဏ်သတ္တိပြောင်းလဲ သွားခြင်းသည် တက်ကျသံဖြစ်သည်ဟူသော သဘောတရားကိုအခြေခံကာ စကားလုံးတို့၏ သဒ္ဒဗေဒပြောင်းတာဝန်၊ အနက်ပြောင်းတာဝန်၊ သဒ္ဒါ ပြောင်းတာဝန်တို့ကို လေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အရေးဘာသာစကားနှင့် အပြောဘာသာစကားဟူ၍ရှိသည်။ မြန်မာ အက္ခရာကလေးများကို အရေးကြားခံ၌ထည့်၍ မြန်မာအသံအစအနကလေးများကို အပြောကြားခံ၌ ထည့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အပြောကြားခံနှင့် အရေးကြားခံတို့သည် ဘာသာစကားအဓိပ္ပာယ်ကို သယ်ဆောင်ပေးသည့် ဆက်သွယ်မှုကြားခံများဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ စကားသံနှင့် တိုင်းရင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် စကားသံများမှာ ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ပြောသူ၏ကိုယ်နှုတ် အမူအရာ၊ လူမှုဝန်းကျင်စသည်တို့သည် အပြောစကား၌ ထင်ဟပ်စေနိုင်သောအသံများသည် ဗီဇသံ ဖြစ်ပါသည်။ စကားသံ၌ရှိသော အချို့ဗီဇသံများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုခု၌သာရှိသော ထူးခြားမှုကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ဗီဇသံသည် ဒေသတစ်ခု၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၌သာမက တစ်ဦးချင်း တစ်ယောက်ချင်းစီရှိ ဗီဇသံကြောင့် ထိုသူကိုမမြင်ရစေကာမူ သူ့အသံကြားရုံဖြင့် ထိုသူကိုမှန်းဆ မိနိုင် သည်။ တိုင်းရင်းသားများသုံးနှုန်းသော စကားသံကိုကြားရုံဖြင့် မည်သည့်တိုင်းရင်းသား ဖြစ်ကြောင်း ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၂။ ကချင်တိုင်းရင်းသား နေထိုင်ရာဒေသ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး(၁၄)ခုဖွဲ့စည်းပါဝင်ပြီး ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း စသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ စုပေါင်းနေထိုင်ကြပါသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားအများစုသည် ကချင်ပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ ကချင်ပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပါသည်။ ကချင်ဘာသာစကားသည် ပြောဆို

သုံးစွဲသူများ၏ နေထိုင်ရာဒေသနှင့် လူမျိုးနွယ်စုအပေါ် မူတည်ပြီး ကချင်၊ တရုတ်၊ လောင်၊ ဂျိမ်းဖော့၊ ခခု၊ နူးလန်း၊ မရူ၊ ရဝမ်၊ လရီ၊ အဇီး၊ လီဆူ၊ ဂေါ်ရီ ဟူ၍ ဘာသာစကား မျိုးကွဲပေါင်း(၁၂)မျိုး ကွဲပြားပါသည်။ ယင်းတို့အနက် ဂျိန်းဖော့စကား၊ မရူစကား၊ ရဝမ်စကား၊ လီဆူစကားတို့သည် ထင်ရှားပါသည်။ ဂျိန်းဖော့တို့သည် ကချင်ပြည်နယ် ပူတာအိုခရိုင်၊ တောင်ပေါ်နှင့် မြေပြန့်ဒေသများ၊ ဆွမ်ပရာဘုံမြို့နယ်၊ ကာမိုင်းမြို့နယ်၊ မိုးကောင်းမြို့နယ်၊ ဆဒုံးမြို့နယ်၊ ဗန်းမော်ခရိုင် ရွှေဂူမြို့နယ်၊ စိန်လုံမြို့နယ်နှင့် မြစ်ကြီးနားခရိုင်တို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ မရူ(လောင်ဝေါ်)တို့သည် လောခေါင်နယ်ခြားခရိုင် ထောန်တောင်အုပ်ပိုင်နယ်၊မန်ကျီတောင် အုပ်ပိုင်နယ်၊ ချီပွေမြို့နယ်၊ ဆဒုံး မြို့နယ်၊ ကွတ်ခိုင်၊လားရှိုး၊ သီပေါနယ်နှင့် ကျိုင်းတုံနယ်တို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ရဝမ်တို့သည် ကချင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ဟူးကောင်းတောင်ကြား မလိခမြစ်လက်တက် အထက်ဖျားဒေသ၊ ပူတာအိုခရိုင်နှင့် ခေါင်လန်း ပူနယ်တို့ တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ လီဆူတို့သည် ပူတာအိုခရိုင်၊မြစ်ကြီးနားခရိုင်၊ ဗန်းမော်ခရိုင်၊ ရှမ်းပြည် တောင်ပိုင်း လွိုင်လင်ခရိုင်နှင့် ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းတို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။

၃၊ ၁၊ ၃။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်ရာဒေသ

ရှမ်းတိုင်းရင်းသားအများစုသည် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းတွင်တည်ရှိပြီး အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မြောက်ဘက်တွင် ကချင်ပြည်နယ်၊ အနောက်ဘက်တွင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်း ဒေသကြီး၊ တောင်ဘက်တွင် ကယားပြည်နယ်တို့နှင့် ထိစပ်လျက်ရှိသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ရှမ်းဘာသာ စကား ပြောသူများရှိသည့်အပြင် မြန်မာစကားအစုစပ်ဖြစ်သည့် ဓနု၊ အင်းသား၊ တောင်ရိုး၊ အဇီး၊ လရီ၊ မရူ၊ မိုင်းသာစသည့် စကားပြောသူများ၊ ပအိုဝ်စကားပြောသူများ၊ ကိုးကန့်၊ ယူနန် စကားပြောသူများ၊ ၀၊ ပလောင်၊ ယင်း စသည့် စကားပြောသူများရှိပါသည်။ ရှမ်း တိုင်းရင်းသားမျိုးစိတ်ကွဲ (၃၃)မျိုးရှိပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားမျိုးစိတ်ကွဲများမှ ကချင်ပြည်နယ်တွင် နေထိုင်သောရှမ်းများကို ‘ရှမ်းကြီး’၊ မြစ်ကြီးနား ခရိုင်မှ ရှမ်းများကို ‘ရှမ်းကလေး’၊ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းမှရှမ်းများကို ‘ရှမ်း’၊ ကော့ကရိတ် ခရိုင် မြဝတီမြို့နယ်မှ ရှမ်းများကို ‘ရှမ်းယွန်း’၊ ကျိုင်းတုံခရိုင်မှ ရှမ်းများကို ‘ဂုံရှမ်း(တိုင်းခွန်)’၊ လွိုင်လင် ခရိုင်မှရှမ်းများကို ‘တိုင်းလွီ (တိုင်းလွယ်)’ ဟူသည့် နေထိုင်ရာဒေသအလိုက် ရှမ်းမျိုးစိတ်ကွဲ များရှိပါ သည်။ အင်းသားတို့သည် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း အင်းလေးဒေသတွင် အများဆုံးနေထိုင်ကြပါသည်။ ဓနု၊ တောင်ရိုးတို့သည် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ကလော၊ ရပ်စောက်၊ ရွာငံ၊ ရေဦး၊ ပွေးလှ၊ ပင်းတယ၊ ကျုံးပင်မှီ၊ ဘော်ဆိုင်းတို့ နှင့် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း နောင်ချိုခရိုင်တို့တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ပအိုဝ်တို့သည် သထုံ၊ တောင်ငူ၊ ဘားအံ၊ ပဲခူးကုန်း စသည့်မြို့များ၊ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း တောင်ကြီး၊ ပင်လုံ၊ ဟိုပုန်း၊ ပင်လောင်း၊ ရပ်စောက်တစ်ဝိုက် မြို့နယ်ကျေးရွာများတွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ရွှေပလောင်၊ ငွေပလောင် တို့သည် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း ကျောက်မဲခရိုင်၊ ပလေးတို့သည် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ကလေးနယ်တို့တွင် အများဆုံးနေထိုင်ကြပါသည်။ တိုင်းအင်၊ ယင်း၊ ကွီတို့သည် ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြပါသည်။ ခန္တီးရှမ်းများသည် စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ ခန္တီးခရိုင်တွင် နေထိုင်ကြပါသည်။

၃၊ ၂။ သုတေသနနည်းနာ

ဤစာတမ်းတွင် လေ့လာဖော်ထုတ်သော သုတေသနအမျိုးအစားမှာ ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး၏ သုတေသနဟူသည် စာအုပ်အရ အခြေခံသုတေသနအမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာရာတွင် ကချင်နှင့်ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများကို လူတွေ့မေးမြန်းခြင်း၊ အသံသွင်းခြင်း၊ စိစစ်ခြင်းများဖြင့် အချက်အလက်များကို ကောက်ယူ စုဆောင်းသည့်နည်းကို အသုံးပြုထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံပညာရှင်အဖွဲ့က ပြုစုထုတ်ဝေသော ဘာသာစာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံသုတေသန ပြုလုပ်နည်းအခြေခံများစာအုပ်မှ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာမှုဆိုင်ရာ သုတေသနဒီဇိုင်းကို သုံးထားပါသည်။

၄။ ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားလေ့လာချက်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်ကြသော ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း စသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၌ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား၊ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း အသီးသီး ရှိကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အသုံးပြုသော ဘာသာစကား သည် မူလကဘာသာစကား မျိုးရိုးတစ်ခုတည်းမှ ဆင်းသက်လာခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ဘာသာစကားမျိုးစိတ်ကွဲများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား ပေါင်း (၁၃၅)မျိုး ရှိရာ ကချင် (၁၂)မျိုး၊ ကယား (၉)မျိုး၊ ကရင် (၁၁)မျိုး၊ ချင်း (၅၃)မျိုး၊ မွန် (၁) မျိုး၊ ဗမာ (၉)မျိုး၊ ရခိုင် (၇)မျိုး၊ ရှမ်း (၃၃)မျိုး တို့ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားကို စံမြန်မာ ဘာသာစကားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ ခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခက်အခဲကို သိရှိနိုင်ရုံမျှမက ထိုအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင် မည့်နည်းလမ်းများကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် ကချင်တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများသုံးစွဲသော မြန်မာဘာသာစကားအားလုံးကို လေ့လာခြင်းမဟုတ်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားမျိုးစိတ်ကွဲအချို့ ပြောဆိုသုံးစွဲသော မြန်မာဘာသာစကားကိုသာ လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၄၊ ၁။ ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား

ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် ကချင်မျိုးစိတ်ကွဲများမှ ကချင်ပြည်နယ် ရွှေကူမြို့နှင့် ဝိုင်းမော်မြို့၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း လားရှိုးမြို့တို့တွင် နေထိုင်သော ဂျိန်းဖော့တိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသည့် မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာတင်ပြပါမည်။

စံမြန်မာဘာသာစကား	ဂျိန်းဖော့ကချင်တိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား
မှော်ဘီ	မော်ဘီ (အသံထွက်ကွဲ)
/ hmō bi /	/ mō bī /
လှေလှော်	လေလော် (အသံထွက်ကွဲ)
/ hlē hlō /	/ lē lō /
မသွားခိုင်းဘူး	မတွားဇေဘူး (အသံထွက်ကွဲ)
/ mə θwa' kha'ī bù /	/ mə twa' zē bù /
ထမင်းစားကောင်းတယ်	အလား..ထမင်းစားကောင်းတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ thə m'ī sà kà ū dē /	/ ə là thə m'ī sà kà ū dē /
အမလေး..နာလိုက်တာ	အလားလား..နာလိုက်တာ (အသံထွက်ကွဲ)
/ ə mə lè nā lai? tā /	/ ə là là nā lai? tā /
အများကြီး	ဗလဗုံကြီး (အသံထွက်ကွဲ)
/ ə mjà dʒi /	/ bə lə -boŋ dʒi /
မရှိဘူး	ရှိမနေဘူး (အသံထွက်ကွဲ)
/ mə ɛi' bù /	/ ɛi' mə nē bù /
ဆုံးဖြတ်ထားတယ်	ပိုင်းဖြတ်ထားတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ shō ū phja? thà dē //	/ pā'ī phja? thà dē /
ဈေးသက်သာတယ်	ဝယ်လို့ကောင်းတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ zē θɛ? θā dē /	/ wē ló kà ū dē /
ထမင်းအတူစားတယ်	ထမင်းအတူပေါင်းပြီးစားတယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ thə m'ī ə tū sà dē /	/ thə m'ī ə tū pā ū pì sà dē /
စိတ်ချပါ	စိတ်ချချနေနော်။ စိတ်ချပါဆို။ (အသံထွက်ကွဲ)
/ sai? tɕha' bā /	/ sai? tɕha' tɕha' nē nō / sai? tɕha' pā shō /

အလေ့လာခံ ကချင်တိုင်းရင်းသားများသုံးသော မြန်မာဘာသာစကားတွင် စံမြန်မာစကားနှင့်တူသော အသုံးအနှုန်းများတွေ့ရသကဲ့သို့ မတူသောအသုံးအနှုန်းများကို အနည်းငယ်သာတွေ့ရပါသည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဟထိုးသံပါသော စကားသုံးများတွင် ဟထိုးသံဖြုတ် သုံးထားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ စံမြန်မာဘာသာစကားတွင် 'အများကြီး'ဟူသောအသုံးကို ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့က 'ဗလဗုံကြီး'ဟုသုံးထားရာ စကားသုံးကွဲပြားကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့ပြင်တားမြစ်သည့်သဘော၊ ခွင့်ပြုချက် မရသည့်သဘောမျိုးတို့တွင် 'မသွားစေ(ဇေ)ဘူး၊ မစားစေ(ဇေ) ဘူး' တို့၌ 'စေ(ဇေ)' ကို သုံးထားသဖြင့် သံပြင်းသံများ သုံးကြောင်းသိရပါသည်။ ကချင်တိုင်းရင်းသားများသည် 'ရှိမနေဘူး' ကဲ့သို့သော အသုံးတွင် အငြင်းပြပစ္စည်း 'မ'ကို ရှိ(ကြိယာ)နှင့် နေ(ကြိယာထောက်)တို့အကြားတွင်ထား၍ အသုံးပြုထားပုံမှာ စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် သဒ္ဒါအသုံးကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ စံမြန်မာစကားတွင် 'ဆုံးဖြတ်ထားတယ်' ဟူသောအသုံးကို ကချင်တိုင်းရင်းသားများက 'ပိုင်းဖြတ်ထားတယ်' ဟူသောအသုံးအရ ကြိယာသဒ္ဒါအမျိုးအစားတူ၊ အဓိပ္ပာယ်တူစကားလုံးချင်း လဲလှယ်သုံးထားကြောင်း သိရပါသည်။ ပြောသူ၏ စကားထောက်ခံ သည့်သဘောကို မြန်မာစကားတွင် 'ဟုတ်ဟုတ်၊ အေးအေး၊ ဟုတ်ကဲ့၊ ဟုတ်' စသည်ဖြင့် သုံးပြီး ကချင်တိုင်းရင်းသားများက 'အေး..ဆို' /e' ... shō / ဟူ၍ လေသံရှည်ရှည်ဖြင့် သုံးခြင်းမှာ

ပိုမိုလေးနက်စွာ ထောက်ခံသည့်သဘောဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့နောက် မကြာမီဖြစ်မည့် အခြေအနေကို ပြောသည့်အခါ မြန်မာလူမျိုးများက ‘စားတော့မှာ၊ လုပ်တော့မှာ’ ဟူ၍သုံးသည်ကို ကချင်တိုင်းရင်းသားများက ‘စားမလို့လုပ်တုန်း၊ လုပ်မလို့လုပ်တုန်း’ ဟူ၍ ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြပါသည်။

၄၊ ၂။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာဘာသာစကား

ဤစာတမ်းတွင် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံးမြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာတင်ပြရာတွင် ရှမ်း မျိုးစိတ် ကွဲများမှ ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင်နေထိုင်သော ရှမ်းနှင့် ရှမ်းပြည်အရှေ့ပိုင်းတွင် နေထိုင်သော ရှမ်းကြီး စသည့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများပြောဆိုသည့် မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာ တင်ပြပါမည်။

စံမြန်မာမာဘာသာစကား

ဝက်သား
/ wɛʔ θà /
အသီးအနှံ
/ ɔ θi ɔ -hnã /
လေးထောင်(ဒေါင်)
/ lè -daũ /
မှန်
/ -hmã /
လှည်း
/ hlè /
မှန်ကန်တယ်
/ -hmã -kã dē /
အသုဘ
/ á θú bá /
ပြန်တော့နော်
/ -pjã dɔ nɔ /
အဆင်ပြေသလိုဝယ်ခဲ့ပါ
/ ɔ -shĩ pjē ðə lō wè gɛ bā /
ဝယ်ခဲ့မယ်
/ wē khé mē /
ကူညီပေးမယ်
/ kũ njĩ pè mē /
မသွားခိုင်းဘူး
/ mə θwá khãĩ bù /
မလုပ်ခိုင်းဘူး
/ mə louʔ khãĩ bù /

ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံးမြန်မာဘာသာစကား

ဝက်တား (အသံထွက်ကွဲ)
/ wɛʔ tà /
အတီးအနံ (အသံထွက်ကွဲ)
/ ɔ tĩ ɔ -nã /
လေးထောင် (အသံထွက်ကွဲ)
/ lè -thaũ /
မန် (အသံထွက်ကွဲ)
/ -mã /
လည်း (အသံထွက်ကွဲ)
/ lè /
မန်ကန်တယ် (အသံထွက်ကွဲ)
/ -mã -kã tē /
ဆွမ်းယိမ် (အသုံးကွဲ)
/ shwè ă -jĩ /
ဖြည်းဖြည်းပြန်နော် (အသုံးကွဲ)
/ phjè phjè -pjã nɔ /
ကြည့်ဝယ်လာလိုက်လေ (အသုံးကွဲ)
/ tɕi' wē lā laiʔ lē /
ဝယ်လာပေးမယ်။ ဝယ်ပေးခဲ့မယ်။ (အသုံးကွဲ)
/ wē lā pè mē / wē pè khé mē /
လုပ်ကူပေးမယ် (အသုံးကွဲ)
/ louʔ kũ pè mē /
ပေးမကွေးဖူး (အသုံးကွဲ)
/ pè mə twà phũ /
ပေးမလုပ်ဖူး (အသုံးကွဲ)
/ pè mə louʔ phũ /

အထက်ပါလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများသည် ‘သ’ /θ/သံကို မသုံးဘဲ ‘သ’ /θ/သံ အစား ‘တ’ /t/သံ သုံးကြခြင်းမှာ ရှမ်းတိုင်းရင်းသား စာပေအရေးအသားတွင် (သ)အက္ခရာမှာ /ဆ/သံ ဖြစ်၍ /သ/သံ မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် /သ/သံအစား /တ/ကို သုံးခြင်းဖြစ်မည်ဟု ယူဆပါသည်။ စံမြန်မာ ဘာသာစကားတွင် လေးထောင်ကို /လေးဒေါင်/ သံပြင်းသံဖြင့် သုံးထားသော်လည်း ရှမ်းတိုင်းရင်းသား တို့က ‘လေးထောင်’ သံညင်းသံဖြင့် သုံးထားပါသည်။ ရှမ်းဘာသာစကားတွင် သံပြင်းသံအက္ခရာများ အသုံးပြုခြင်းမရှိသောကြောင့် သံညင်းသံများ အသုံးများကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ စံမြန်မာဘာသာစကား တွင်သုံးသော ‘အသုဘ’ ဟူသောအသုံးကို ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများသုံးသော မြန်မာဘာသာစကားတွင် ‘ဆွမ်းယိမ်’ ဟူသောအသုံးသည် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်း ကျောက်မဲမြို့နယ်အတွင်းရှိ ကျေးရွာများတွင်သာ သုံးကြောင်းသိရှိရပါသည်။ ‘ဆွမ်းယိမ်’၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ‘ဆွမ်း(မြန်)၊ ယိမ်(ရှမ်း) တိတ်ဆိတ်အေးချမ်းသည့် သဘော’ ပေါင်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး အဓိပ္ပာယ်မှာ (အေးချမ်း သည့်နေရာသို့ရောက်အောင် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုပေးခြင်း၊ ဆွမ်းကပ်လှူခြင်း)ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်ရှိသော ဟထိုးသံများကို ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများက ဟထိုးသံမပါဘဲသုံးသော်လည်း ‘ရှက်’ ဟူသည့် စကားလုံးကို ဟထိုးသံထည့်၍ ပြောသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ စံမြန်မာစကားတွင် ‘ပြန်တော့နော်’ ဟူသောစကားလုံးကို ရှမ်းတိုင်းရင်းသား များက ‘ဖြည်းဖြည်းနော်၊ ဖြည်းဖြည်းပြန်နော်’ဟူသော စကားလုံးကိုသုံးထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကားတွင် အငြင်းပြအသုံးဖြစ်သည့် ‘မသွားခိုင်းဘူး၊ မလုပ်ခိုင်းဘူး၊ မစားခိုင်းဘူး’ ဟူသော အသုံးများကို ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများက ‘ပေး’ ဟူသည့် စကားလုံးကို အငြင်းပြပစ္စည်း ‘မ’ ရှေ့က ထည့်၍ ‘ပေး မသွားဘူး၊ ပေးမလုပ်ဘူး၊ ပေးမစားဘူး’ ဟု သုံးထားပါသည်။

၅။ သုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် ကချင်နှင့်ရှမ်းဟူသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့သုံးစွဲသော မြန်မာဘာသာစကား ကို လေ့လာရာ၌ အဆိုပါတိုင်းရင်းသားများသည် စံမြန်မာဘာသာစကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲရာမှာ မိမိတို့၏ မိခင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား၏ အာ၊ လျှာ အနေအထားနှင့် နီးစပ်သောအသံများ ထုတ်လုပ် သုံးစွဲသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ လူအချင်းချင်း ဆက်သွယ်အသုံးပြုသော ဘာသာစကားသည် အနက် အဓိပ္ပာယ်ရှိသော စကားသံများ ဖြစ်ကြပါသည်။ စကားသံရှိ အသံအရေအတွက်များသည် ဘာသာစကား တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူညီပေ။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်ရှိသော အသံအရေအတွက်နှင့် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားရှိ အသံအရေအတွက်များမတူညီကြပါ။ ထို့ကြောင့်တိုင်းရင်းသားများက မြန်မာဘာသာ စကားကို ပြောဆိုသုံးစွဲကြရာတွင် သူတို့၏အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်းအတိုင်း ပြောဆိုသုံးစွဲကြသဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်းများ အနည်းငယ်ကွဲလွဲကြပါသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားများသည် စီးပွားရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်သည့်အခါ၌လည်းကောင်း၊ မရင်းနှီး သည့်သူများနှင့် ပြောဆိုသည့်အခါ၌လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုသဘောအရ ‘ရှင်၊ ခင်ဗျား၊ ကျွန်တော်’ စသည့် နာမ်စားများကို အသုံးများသည်။ မိသားစုနှင့်ပြောရာတွင်လည်းကောင်း၊ ရင်းနှီးသူများနှင့် ပြောရာတွင် လည်းကောင်း ‘နင်၊ ငါ’ ကိုသာ အသုံးများပြီး ‘ရှင် နှင့် ကျွန်မ’ အသုံးနည်းသည်ကိုလည်း သိရှိရပါသည်။ ကချင် တိုင်းရင်းသားများသည် သံညင်းသံ၊ သံပြင်းသံများ သုံးကြောင်းတွေ့ရပါသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားများက ‘အေး..ဆို’ /e’ ... shō /၊ အလား/ ခ lā /၊ အလားလား/ ခ lā lā / စသည့် လေသံရှည်ရှည်ဖြင့် သုံးခြင်းသည် ထောက်ခံသည့်သဘော၊ သိစေချင်သည့်သဘောတို့ကို ပိုမို လေးနက် စေရန်သုံးထားခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကချင်ဘာသာစကားသည် စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် အသံထွက် ကွဲပြားမှုနည်းပြီး အသုံးအနှုန်းကွဲပြားမှု ပိုများကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ရှမ်းဘာသာစကားမှာ အသုံးကွဲ၊ အသံထွက်ကွဲမျှနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ရှမ်း တိုင်းရင်းသား တို့သည် သံပြင်းသံအသုံးပြုမှုမတွေ့ရဘဲ သံညင်းသံသာ အများဆုံးအသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အကြောင်းမှာ ရှမ်းဘာသာစာပေအရေးအသားတွင် သံညင်းသံအက္ခရာများသာရှိပြီး သံပြင်းသံအက္ခရာ များ အသုံးပြုထားခြင်း မရှိပေ။ တိုင်းရင်းသားများထဲမှ ရှမ်းတို့သည် ဟထိုးသံ အသုံးနည်း၍ ဟထိုးသံ အသံထွက်တွင် စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် ကွဲပြားပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများက ‘ဖြည်းဖြည်းနော်၊ ဖြည်းဖြည်းပြန်နော်’ဟူသော နှုတ်ဆက်စကားကို သုံးခြင်းမှာ ရှမ်းပြည်သည် တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သဖြင့် တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ များပြားသည့်အတွက် ‘ဖြည်းဖြည်း’သွားလာရန် သတိပေးရာမှ နှုတ်ဆက် စကားအဖြစ် သုံးလာဟန်တူပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများသည် ‘သ’သံအစား ‘တ’ကို သုံးခြင်း၊ သံပြင်းစကားလုံးများ အသုံးမတွေ့ရခြင်းတို့မှာ ရှမ်းစာပေအက္ခရာများတွင် သ သံနှင့် သံပြင်းစကားလုံး မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ရှမ်းဘာသာစကားတွင် မြန်မာစကားလုံးနှင့် ရှမ်းစကားလုံး တွဲသုံးသည့် အသုံးများရှိကြောင်း သိရပါသည်။

ထို့ပြင် ကချင်နှင့်ရှမ်း တိုင်းရင်းသားများအတွက် မြန်မာဘာသာစကားသည် မိခင်ဘာသာ စကားမဟုတ်၍ မြန်မာတို့ပြောသည့် စံမြန်မာဘာသာစကားနှင့် ပြောဆိုသုံးနှုန်းပုံ ကွဲပြားကြပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများ ပြောဆိုသုံးနှုန်းသည့် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့သည် အသံထွက်၊ အသုံးအနှုန်း၊ သဒ္ဒါအထားအသို ကွဲပြားမှုရှိသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားတို့နှင့် ရင်းနှီးမှု၊ အနေအထားစပ်မှုရှိသည့်အတွက် ဆိုလိုသည့်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို အလွယ်တကူ နားလည်လွယ်စေသည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိပါသည်။

ကချင်နှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများသည် မြန်မာတို့နှင့် စီးပွားရေးအရသော်လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအရသော်လည်းကောင်း ထိတွေ့ဆက်ဆံသဖြင့် မြန်မာဘာသာစကားကို ပြောတတ်ကြပါ သည်။ သို့သော် ကချင်တိုင်းရင်းသားနှင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသားအများစုသည် စံမြန်မာဘာသာစကားကို ကျောင်းသုံးအဖြစ် စတင်ထိတွေ့ သင်ယူရသည့် အနေအထားချင်း တူညီသောကြောင့် အပြောစကား ဟန်ထက် စာဟန်ဖြစ်နေပုံချင်းတူညီပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကချင်နှင့်ရှမ်းတိုင်းရင်းသားသုံး မြန်မာ ဘာသာစကားနှင့် စံမြန်မာဘာသာစကားတို့ အသံထွက်၊ အသုံးကွဲခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကား၏ စံအသံထွက်ရရှိအောင် သင်ကြားမည်ဆိုလျှင် တိုင်းရင်းသားတို့အတွက် အခက်အခဲ ရှိနိုင်သော် လည်း မြန်မာဘာသာစကား၏ အသံစည်းကမ်း၊ အသံထွက်များကို သဒ္ဒဗေဒနည်းကျကျ သင်ကြားပေး ခြင်းဖြင့် ထိုအခက်အခဲကို ကျော်လွှားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၌ မြန်မာဘာသာစကားအသုံးပြု ပြောဆိုသော တိုင်းရင်းသားများ များစွာရှိသော်လည်း အလေ့လာခံတိုင်းရင်းသားများမှာ အနည်းငယ်မျှသာ လေ့လာ ထားသေးကြောင်း လေ့လာထားသမျှတွင်လည်း ပြီးပြည့်စုံမှု၊ ကျယ်ပြန့်မှု၊ နက်ရှိုင်းမှုများစွာ လိုပါသေး သည်။ ထိုသို့လေ့လာခြင်းဖြင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အသိအမြင်တိုးပွားစေရန်နှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအချင်းချင်း အပြန်အလှန်နားလည်မှု တိုးပွားလာစေရန် အထောက်အကူ ပြုမည်ဟု ယုံကြည်ပါ သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသုံး မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာမှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆောင်ရွက်ချက် များကို လက်လှမ်းမီသမျှ တင်ပြထားခြင်းဖြစ်၍ ထပ်မံလေ့လာလို သူများအတွက် ဆက်လက်လေ့လာရန် ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ ထိုထက်ပိုပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာနိုင်ပါက အသံစည်းကမ်းများနှင့် အသံထွက်ဆိုပုံများကို ပင်တိုင်ထား၍ တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများ၏ အသံစည်းကမ်း၊ အသံစနစ်၊ အသံသုံးစွဲပုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ချိန်ဆကာ တိုင်းရင်းသားတို့၏ မြန်မာစကား သင်ယူမှုကို ပီပြင်ကျနအောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆမိပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၁၉၉၆)။ သဒ္ဒဗေဒ။ မြန်မာစာပေတိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖတ်ရှုလေ့လာသောစာရင်း

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ (၂၀၀၄)။ သဒ္ဒဗေဒ ဘာသာဗေဒ အခြေခံ။ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။

မင်းနိုင်၊ ဦး။ (၁၉၆၆)။ တိုင်းရင်းသားများ(ကချင်)။ ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုဌာန။

မင်းနိုင်၊ ဦး။ (၁၉၆၆)။ တိုင်းရင်းသားများ(ရှမ်း)။ ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုဌာန။

ရွှေလမင်းသွင်၊ (မြန်မာခြေ)။ (၂၀၀၇)။ ပညာလရောင်စာလက်ဆောင်၊ သင်းစာပေ၊ ရန်ကုန်မြို့။

ရွှေသွင်၊ ဦး။ (၁၉၆၇)။ ရှမ်းဘာသာကို သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် လေ့လာခြင်း၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ပညာပဒေသာစာစောင်၊ အတွဲ(၁)၊ အပိုင်း(၂)၊ တက္ကသိုလ်များ အုပ်ချုပ်ရေးရုံး။

Abercrombie, David. (1967). *Elements of General Phonetics*. Edinburgh University Press.

အလေ့လာခံပုဂ္ဂိုလ်များ

ကချင်

၁။ Dr. နန်ဂရောင်၊ ပါမောက္ခ(ဌာနမှူး) ၊ ဒဿနိကဗေဒဌာန၊ မန္တလေးနိုင်ငံခြားဘာသာ တက္ကသိုလ်။

၂။ ဦးဂျာဂွန်နော်၊ သရုပ်ပြ ၊ ရူပဗေဒဌာန ၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်။

၃။ ဒေါ်ဘောက်မိုင်း၊ မိုခို ၊ ရပ်ကွက်(၁၂)၊ ကချင်ကုန်း၊ လားရှိုးမြို့။

၄။ ဒေါ်ဘောက်ဂျာ၊ မိုခို၊ မြစ်ကြီးနားမြို့။

ရှမ်း

၅။ ဒေါ်နန်းခမ်းလူ၊ မိုခို၊ နောင်ပိန်ကျေးရွာ၊ ကျောက်မဲမြို့။

၆။ ဦးစိုင်းထွန်းလူ၊ တောင်သူ၊ ပင်တိန်ကျေးရွာ၊ ကျောက်မဲမြို့။

၇။ ဒေါ်နန်းသန်းတင်၊ မိုခို၊ ရပ်ကွက်(၁၀)၊ ပန်ကျောင်းရပ်၊ လားရှိုးမြို့။

၈။ နန်းမွေဆိုင်း၊ မိုခို၊ ရပ်ကွက်(၁၀)၊ ပန်ကျောင်းရပ်၊ လားရှိုးမြို့။

၉။ ဒေါ်မိုးမိုးဝင်း၊ ကထိက၊ ဒဿနိကဗေဒဌာန၊ ကျိုင်းတုံတက္ကသိုလ်။

၁၀။ ဒေါ်နန်းအောင်ခမ်း၊ ကထိက၊ ပထဝီဝင်ဌာန၊ ကျိုင်းတုံတက္ကသိုလ်။